

Eduard Červený

Výstava „Dokumenty slávy“ k sedmdesátému výročí úmrtí Alfonse M. Muchy

Alfons Maria Mucha (24. července 1860 Ivančice – 14. července 1939 Praha)

14. července 2009 uplynulo 70 roků od úmrtí dnes světově známého vynikajícího českého umělce Alfonse Maria Muchy. K tomuto výročí Regionální muzeum v Mikulově připravilo pro veřejnost výstavu z původní soukromé sbírky Ing. Vladimíra Mlcha z vesnice Poustka v severních Čechách, jíž se její majitel snažil mapovat umělecký život tohoto malíře. V roce 2003 mikulovské muzeum tuto sbírku zakoupilo.

Na výstavních panelech se mohou návštěvníci seznámit zejména s plakátovou tvorbou umělce. Ta odráží různá období Muchovy tvorby s důrazem na místa, kde jeho díla byla vystavována. Pozornému divákovi neunikne, že je zde zastoupena významně Amerika, velmi početně Evropa a Japonsko. Muzeum sledovalo záměr přiblížit návštěvníkovi místa, kde především Muchova tvorba budila pozornost, proto také výstavu nazvalo Dokumenty slávy.

Poměrně málo je nám známá Muchova fotografická tvorba. K ní se vztahuje zde prezentovaná skupina plakátů k jeho výstavám fotografií. Ve vitrínách jsou uloženy dokumenty o umělcově tvorbě známkové z počátku existence Československé republiky a také jeho návrhy nových československých bankovek.

K velmi zajímavým patří dobové fotografie z počátku dvacátého století, na nichž je

zachyceno divadlo francouzské herečky Sarah Bernhardtové v Paříži, s níž Mucha od roku 1894 po šest let velmi plodně spolupracoval. Byl to právě plakát k divadelní hře Gismonda francouzského dramatika Victoriena Sardoua, v níž Bernhardtová hrála titulní roli, který Muchovi otevřel cestu ke slávě.

Z Muchovy ilustrační tvorby výstava představuje originál brožury banky Slavie, kterou Mucha doprovodil kresbami, a propagační plakát k jeho věhlasnému Otčenáši. Z tiskovin jsou zajímavé katalogy vydané k vernisážím jeho výstav. První je z Prahy z roku 1928 a provází prvou expozici Slovanské epopoje, umístěnou dosud v zámku v Moravském Krumlově. Autorem úvodního slova je sám Mucha. Další z katalogů je již z pozdější doby, z roku 1975, a je také svým způsobem první – doprovází vernisáž Slovanské epopoje v Moravském Krumlově.

Výstava představuje též exponáty mající vtaž k zdejšímu regionu a přinášející nové poznatky týkající se období, kdy zde Mucha působil. Mucha, jak je obecně známo, zakotvil coby skoro dvacetiletý mladík ve Vídni, kde ve známém Ringtheatru mohl uplatit svoje nadání jako malíř kulis. Tragická událost v divadle však přerušila jeho práci. Před začátkem představení Offenbachových Hoffmannových povídek 8. prosince 1881 vypukl v divadle požár a v nastalé panice zahynulo 386 diváků. Divadlo bylo totálně zničeno a Mucha ztratil zaměstnání. Vrátil se proto zpět na Moravu a usadil se na čas v Mikulově. Zde u knihkupce Thierryho, v rohovém domu stojícím na kraji Kapucínské ulice, začal vystavovat kresby. Současně také pracoval pro kameníka Galluse. Thierryho dům se zachoval, víme také, kde stál Gallusův dům. Avšak pomníky, na nichž bychom mohli eventuálně nalézt stopy Muchovy práce, byly umístěny na starém hřbitově, který byl, podobně jako jiné hřbitovy v kraji, totálně zlikvidován.

Mucha byl v Mikulově velmi aktivní. Z Brna si přinesl zálibu ve zpěvu – jako student byl členem pěveckého sboru v katedrále svatého Petra a Pavla v Brně – a v Mikulově záhy vstoupil do sboru, jenž nesl název Harmonie. Dnes známe datum, kdy se vedení Harmonie rozhodlo nechat zhotovit pro Bürgerliche Schießstätte, měštanskou střelnici, která se nacházela na dnešním amfiteátru, novou oponu a kulisy – 18. dubna 1883. Architekt Georg Reischl, od listopadu 1881 předseda spolku, tehdy za Muchou přišel a požádal ho, aby práci provedl.

Výstava „Dokumenty slávy“ (foto Milan Karásek, Regionální muzeum v Mikulově)

Plakát k I. sletu
Svazu slovanského
Sokolstva z roku 1912 -
jeden z exponátů výstavy

Ve Střelnici se v té době konaly studentské večírky, veřejná vystoupení Harmonie, výstavy, hrála se zde divadla a samozřejmě se sem také chodilo střílet pro zábavu. Budova měla poschodí, dole byly střelecké posty, sklep, byl tu k dispozici i byt pro správce domu, v poschodí byl sál. V květnu roku 1883 se dokončila přestavba střelnice, sál byl zvětšen, prodloužen a bylo vylepšeno osvětlení. Na Silvestra 1883 chystala Harmonie velkou slávu. V tento den totiž obyvatelé Mikulova mohli poprvé vidět novou Muchovu oponu. V prvním čísle *Nikolsburger Wochenschrift* z 5. ledna 1884 je uveřejněn článek, v němž se kromě jiného detailně popisuje, jak opona vypadala: „Stylová a efektní opona (v krajině hýřící barvami se zvedá dvorana řeckého templu; mezi sloupy se vznáší blahoslavená postava Thalie s pravicí zvednutou k zehnaní; u jejích nohou spočívá jako symbol zpěvu labuť; na schodišti stoupajícím k templu stojí reprezentanti různých kategorií dramatu) a stejně tak zdařilá dekorace jeviště (kde si zaslouží pozornosti zejména krajinná scenerie), obohacující sál měšťanské střelnice v uplynulém roce zvýšený a prodloužený a současně zářivě osvětlený...“

Posledním číslem bohatého silvestrovského programu byl proslav slěchy Marianne Reischlové. Přednášela verše Edmunda Wuchty, v nichž také zaznívá óda na „krásou zářící umělecký výtvar, jímž umělcova ruka, vedena přízní múz, nám s takovou láskou vyzdobila tento sál“ (So ist das schönheitprangende Gebild der Kunst, mit dem des Malers Hand, der Musen Gunst so herzlich uns geschmücket diesen Saal.). Jen stěží si umíme představit, že Mucha nebyl na slavnosti přítomen.

V té době pobýval Mucha v hostinci Badel, kde kromě většího prostoru k malování měl rovněž větší možnost společenských kontaktů. Je pravděpodobné, že někdy v tomto období maloval místnosti hrušovanského „zámečku“, tehdy sídlo správce statku. Ještě v roce 1937 zde byly vidět v rozích stropu sálu malebné postavičky znázorňující roční období – cituje Jiří Mucha Jarmilu Faitovou z Národního večerníku. Stály prý u zrodu přízně hraběte Eduarda Khuen-Belasiho, který se stal Muchovým mecenášem. „Andílky“ objevil znovu pod nánosem líček Stanislav Gardoň, malířský mistr z Hrušovan nad Jevišovkou, který místnosti připravoval pro městský úřad.

Nejpozději v říjnu 1884 už Mucha nebyl ani v Hrušovanech, ale na zámku v Gandeggu, jak o tom svědčí fotokopie zámecké návštěvní knihy. V ní Mucha 11. září 1885 poznamenává, že se s Gandeggem téměř po jedenáctiměsíčním pobytu loučí.

Mikulov přinesl Muchovi rovněž kontakty s rodinou Traplovou, u níž byl častým hostem. Therese Trapl se stejně jako Mucha narodila v roce 1860. Budoucí mikulovská učitelka na umělce nikdy nezapomněla. Byla rovněž členkou muzejního spolku, na Jüttnerově seznamu členů je desátá v pořadí. Její syn Erwin Drahowzal uvádí, že zprostředkovávala kontakty umělce se spolkem, jemuž Mucha zapůjčoval svoje díla. Evidenci o tom, včetně výstřižků z novin o Muchovi a jeho pobytu v Mikulově v letech 1924–1925, měl Erwin Drahowzal až do doby, kdy ho zatklo gestapo (16. března 1938) a všechny dokumenty mu byly zabaveny. V rodině je uchováván obraz Jana Kupeckého s názvem *Osamělý dům*, na jehož rubu byla původně poznámka, že obraz Mucha restauroval.

V roce 1935 byla Muchovi v Mikulově odhalena první pamětní deska. Této události se účastnil i sám malíř, který s sebou do Mikulova přivezl také svou manželku. Oslava se konala před hotelem U lva, na jehož nároží byla deska umístěna. Kromě české menšiny se slavnosti zúčastnil i tehdejší starosta města. Poměrně podrobný popis oslavy je zaznamenán ve *Věstníku Národní jednoty pro jihozápadní Moravu*. Mucha tehdy navštívil i paní Terezu – setkání bylo dojemné. Z jeho mikulovské korespondence je známo, že jí rovněž později napsal dopis.

Se dvěma muži z Mikulova vážalo Muchu dlouhodobé přátelství – s magistrem Kubíčkem a finančním úředníkem Turkem. Tito jeho přátelé stáli rovněž u zrodu Muchovy pamětní desky, která však byla v roce 1938 zničena. Péčí Muzejního spolku v Mikulově byla na dnešním hotelu Tanzberg umístěna v roce 1999 pamětní deska nová. Slavnostního odhalení se zúčastnily rovněž vnučka a pravnučka paní Drahowzalové. Opětovně jsme je pak mohli přivítat na vernisáži výstavy *Dokumenty slávy* uspořádané v pátek 25. září 2009. Vernisáži byli přítomni také bývalý majitel vystavených exponátů pan Ing. Vladimír Mlch a vedoucí pracovník krajanského spolku v Rakousku pan Reiner Elsingner.

Ve stejnou dobu se konala v muzeu rovněž vernisáž výstavy věnované dílu prvního ředitele mikulovského muzea, Dr. Karla Jüttnera. Mezi oběma počiny existuje několik momentů, jež zasluhují srovnání. Dr. Jüttner, profesor mikulovského gymnázia, uznávaná vědecká kapacita několika vědních oborů, mluvil německy; po roce 1945 s obdivuhodnou rozhodností odmítl opustit Mikulov a dílo, které zde vytvořil. V jeho pozůstalosti nalézáme mnoho důkazů o tom, jak usilovně studoval český jazyk. Snažil se obstát nejen jako vědec, ale i jako občan Mikulova a nezřídka se musel potýkat s úsměšky.

Mucha, jehož mateřštinou byl český jazyk, přišel z Vídně do mikulovského německého prostředí již náležitě jazykově vybaven. A jak sám říká, neměl s Němci žádné problémy. Žil s nimi, zpíval s nimi a získal dokonce německy mluvícího mecenáše. Syn Eduarda Khuena, Karel, byl přítomen i slavnostnímu odhalení Muchovy pamětní desky v Mikulově v roce 1935. Pak však začínají na jihu Moravy pomalu mizet stopy po Muchově přítomnosti. V roce 1938 byla stržena a zničena jeho pamětní deska, později požár zničil hrušovanský Emmahof a s ním i Muchovy nástěnné malby, byla zbořena mikulovská střelnice. Že v ní byla umístěna Muchova opona se dovídáme až v roce 2009!

Jak opatrně, řečeno obrazně, je třeba zacházet s minulostí!

Obě expozice, a to je jim společné, ukazují dva velikány sice diametrálně rozdílných oblastí, oba však poznamenané láskou k Mikulovu a ke kraji, který toto město obklopuje. Regionální muzeum tak vzdalo oběma mužům dík.